

STJØRDAL
MUSEUM
VÆRNES

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Vår ref : ssv

Deres ref : 2002-458-1 K/Thg/fla

Dato : 19.06.2002

NOU 2002:1 Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk HØRINGSSVAR

Vi viser til Deres brev av 28.02.02 samt deltagelse på høringsmøtet i Trondheim 18.04.02 hvor NOU 2002:1 ble gitt en bred presentasjon. På bakgrunn av dette ønsker Stjørdal museum KF å gi følgende uttalelse:

Stjørdal museum KF ser positivt på det arbeid kulturminneutvalget har nedlagt. Med NOU 2002:1 har vi fått en samlet oversikt over det brede spekter av kulturminner og kulturmiljøer vi har i Norge samt juridiske og andre forhold, noe som i seg selv er viktig og til nytte i flere sammenhenger. Museene er gitt en gjennomgående og bred plass som naturlige samarbeidspartnere i en fremtidig kulturminnepolitikk. Det er derfor viktig å markere en generell tilslutning til utredningen og flertallets anbefalinger. Spesielt gledelig er det at kapittel 7 tar ICOM's internasjonale definisjon av museer som dynamiske samfunnsinstitusjoner, på alvor.

Utredningen er meget detaljert og grundig. Vi velger derfor å gi vårt høringssvar en mer generell form, og kommenterer bare de punktene hvor vi mener vi har noe å tilføre.

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for den framtidsrettete kulturminnepolitikken

I utredningen gis begrepene "kulturminner" og "kulturmiljøer" en meget vid og åpen definisjon. Som en følge av dette valg favner også mål, strategier og innsatsområder vidt, og inkluderer langt de fleste aspekt man kan tenke seg inn i en framtidig politikk. Det vil derfor kreves solide prioriteringsplaner i det videre arbeidet.

Økonomiske hensyn fra eiere og brukere og næringsvirksomhet drevet ut fra ren markedsorientert tenking er uten tvil noen av de største truslene for kulturminnene. Å få tydeliggjort mulighetene som ligger i gjenbruk og energiøkonomisering er en viktig utfordring.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

Arbeidet må starte ved skolestart, eller allerede i barnehagene. Det er i dag i drift flere friluftsbarnehager. De impulser og naturopplevelser ungene får i tidlige barneår, vil uten tvil sette varige spor. Samarbeidet skole – museum må utvides og styrkes. Interesse og engasjement skapes gjennom god formidling. Holdninger tar det tid å bygge opp, og de skapes gjennom *deltakelse* og *kunnskap*. Mangfold er et stikkord. Vi i museene opplever hvordan ulike kategorier kulturminner har ulik interesse hos ungdommen. For eksempel opplever vi nå en stor interesse for helleristninger og "magien" som ligger i vår fjerne fortid mer enn for 1900-tallets bondekultur. Det er også et globalt perspektiv i bergkunsten som tiltrekker moderne ungdom.

STJØRDAL
MUSEUM
VÆRNES

2/3

Skal vi kommunisere med barn og unge, må vi fange opp hva som interesserer; hva som er "i tiden". Fokus for interesse vil alltid skifte. Det blir derfor en viktig utfordring at det utformes en politikk som sikrer at totaliteten av kulturminner til enhver tid får oppmerksomhet.

Å legge ressurser i å få gode registre som er tilgjengelige og brukervennlige i alle kommuner er et meget viktig virkemiddel.

PBL må bli tydeligere; så lenge loven ikke er utfyllende nok, legges ansvar til side og avgjørelser blir vilkårlige.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping

I landet vårt har vi en meget lang tradisjon med dugnadsinnsats og lokalt engasjement i kombinasjon med offentlige tilskudd. Dette har fungert godt, og det har derfor dypt rotfeste i oss nordmenn at det offentlige skal bidra. Selv om det har vært en mentalitetsendring på dette feltet – styrt fra statlig hold - gjennom de siste 10 – 15 årene, er det vanskelig å se hvordan man best kan sikre fortsatt aktivitet og drift der den offentlige finansieringen over tid trappes ned eller opphører. Enkeltmenneskers engasjement og innsats – enten rent personlig, eller gjennom et lag eller en forening - har reddet mange forskjellige kulturminner fram til i dag. Slik innsats vil komme til å bety enda mer framover.

Det bør også støttes opp om private eiere ved å gjøre det lettere for dem å få råd og hjelp fra ulike fagmiljøer. Ikke minst i denne sammenheng er det viktig å styrke utdanning på universitetsnivå. Se punkt 6.

Opprettelsen av et kulturminnefond er meget viktig.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet

Ingen utfyllende kommentarer.

5. Partnerskap og samarbeid

Både regionale og lokale museer er en ressurs i et helhetlig kulturminnearbeid. Museene har mange samarbeidspartnere og har utviklet gode nettverk i sine lokalmiljøer. Jfr. kapittel 7. NOU'en betoner likeverd mellom flere samarbeidspartnere. Vi støtter spesielt anbefalingen om et nærmere samarbeid mellom natur-, miljø- og kulturorganisasjoner.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

Kulturminner har liten verdi når kunnskapen er borte. Kulturminneforvaltningen involverer ganske riktig et bredt spekter av kunnskap som det står på s.30, men det er meget viktig å holde fast ved at vi alltid er avhengig av solid forskningskompetanse og et bredt fagmiljø på universitetsnivå. Formidling er viktig, men uten forskning ingen formidling. Videre kan vi heller ikke bedre kvaliteten på formidlingen uten forskningskompetanse på det pedagogiske plan.

Private eiere har også bruk for kunnskap som forskningen frambringer. – se pkt 3.

Ved museene ser vi det som en spesielt viktig oppgave å sikre videreføring av kunnskap om gamle håndverk – materialkunnskap og konservering. Disse områdene krever i dag forskning og utdanning på høyt faglig nivå.

STJØRDAL
MUSEUM
VÆRNES

3/3

7. Mindretallets særmerknad

Det er uheldig for utredningen at mindretallet har valgt å avgi sine synspunkter i en slik form. Vi ønsker ikke å kommentere synspunktene enkeltvis.

8. Kommuneprosjektet

Skal ansvar og oppgaver overføres til kommunene, er det avgjørende at det følger økte ressurser med slik at nødvendig kompetanse kan ansettes. Å benytte kompetanse som i dag er i museene vil være en hjelp, men også her må med opprettes nye stillinger skal et forsvarlig arbeid utføres. Alle landets museer er som kjent inne i en konsolideringsprosess hvor målet er færre enheter, men flere fagstillinger. Dette er en interessant prosess som, hvis den lykkes, vil styrke museenes rolle i samfunnsutviklingen framover.

Vennlig hilsen

Siri Schrøder Vesterkjær
museumsbestyrer

NOU 2002:1 Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Høringsmøte i Trondheim, 18. april 2002

**Noen refleksjoner fra Siri Schrøder Vesterkjær,
museumsbestyrer ved Stjørdal museum KF**

Med meg har jeg erfaringer fra mange år i Museumsforbundet (den gang det het NKKM – fram til 1996) som en viktig bakgrunn for mitt ståsted – erfaringer som jeg nå har prøvd ut i praktisk museumsarbeid ved Stjørdal museum gjennom noen år. Jeg er også med i arbeidet for å lage en kulturminneplan for Stjørdal kommune.

Stjørdal museum KF er organisert som et *kommunalt foretak* med to avdelinger

- Stjørdal museum Værnes – et tradisjonelt kulturhistorisk museum med bygnings- og gjenstandssamlinger.
- Bergkunstmuseet – Det magiske berget – lokalisert til Lurfald helleristningsfelt i Stjørdal, og allerede etablert som et virtuelt museum på verdensveven: www.bergkunst.net.

Gjennom disse to helt forskjellige avdelingene opplever vi tydelig hvordan vi stilles overfor ulike utfordringer til kulturminnevernet.

Sett fra museumssiden er NOU'en svært positiv lesning. Museene har en gjennomgående tydelig og naturlig plass. Både er museene viet et eget kapittel (kap. 7), og de er med gjennom hele utredningen. Museene er altså gitt den selvfølgelige plassen i videreutviklingen av kulturminnepolitikken som de bør ha. Spesielt gledelig er dette fordi det ikke alltid har blitt tydelig nok artikulert. Museene har alltid arbeidet med kulturminnevern. Riksantikvaren har i bygningsvernet hatt tett samarbeid med mange museer opp gjennom årene, men det har blitt lite synliggjort fra deres side. - På den andre siden kan det hende at museene har vært for beskjedne på egne vegne.

Det bringer meg direkte over på en av mine kjepphester:

Vi må modernisere museumsbegrepet. Det er faktisk nødvendig å spørre:

Hva er et museum?

I følge den internasjonale museumsdefinisjonen er et museum "...en *permanent institusjon som skal tjene samfunnet og dens utvikling*". Et museum er altså en dynamisk samfunnsinstitusjon - ikke en statisk samling. Museene skal være med å forme utviklingen. Vi skal være en aktiv del av samfunnsdebatten. Museene er bærere og skapere av sosial kapital. Vi skal selge vår sosiale kapital inn i et stadig mer markedsorientert samfunn. Dette overordnede

perspektivet er det vi på museene må ta med oss inn i utviklingen av kulturminnepolitikken videre.

Samme mening ligger også enkelt og greit i overskriften FORTID FORMER FRAMTID. For museene ligger det i denne NOU'en en gylden sjanse til et utvidet engasjement som vi ikke bør være redde for å ta del i.

Det er mye å kommentere, men i denne omgang vil jeg velge ut enkelte deler som jeg synes er spesielt viktig og sentralt å framheve:

Kulturminner har liten verdi når kunnskapen er borte.

- Og kunnskap er solid forskning, det er tradisjonsstoff og lokalhistorie, det er håndverk. På det siste område ser vi nå et enormt kompetansebehov; både innen håndverk, handlingsoverført kunnskap og konservering. På lokalt plan har det faktisk helt opp til forrige generasjon vært mange utover landet - men naturligvis med store lokale variasjoner - som har fått en naturlig opplæring gjennom levemåte og dagligliv i håndtering, bruk og behandling av forskjellige materialer. Men nå er vi virkelig ved et veiskille, og det innebærer at vi trenger en profesjonalisering i videreføring av gammelt håndverk og konservering som museene er veldig oppmerksomme på å ta et ansvar for. Dette temaet tas heldigvis grundig opp i NOU'en. Men: "Medforvaltning" (s. 30) – altså en nedtoning av "ekspertstyring" og mer ansvar og innflytelse til flere personer - utelukker ikke behovet for en profesjonalisering på feltet.

Jeg vil også peke på noen problemstillinger i forhold til lokalt nivå:

- Det er klart vi drar alle med oss mer og mindre inngrodde forestillinger – på samme måte som "museum" for mange er noe støvete og kjedelig, er det også en del barrierer mellom *kommunen* på den ene siden og *"folk"* på den andre. Det som Kommunen setter i gang, er det mange som ikke vil være med på. Dette skal ikke overdramatiseres, men jeg nevner det, og det gjelder helst lokalsamfunn med sterk identitetsfølelse.
- På den annen side: I Norge flytter folk mer og oftere enn i noen av våre nordiske naboland. Stjørdal er i dag et godt og representativt eksempel – det var opprinnelig en jordbrukskommune, men opplever nå stor tilflytting og urbanisering. Hvordan skal vi få nye innbyggere opptatt av kulturminnevern? Spørsmålet henger sammen med neste punkt; nemlig:
- Økte krav til kvalitet i formidling – hvordan kommunisere med det moderne menneske? Selv skolebarn helt ned i grunnskolen har i dag så å si verden for sine føtter.

...En sentral utfordring å styrke folks bevissthet om verdien av

kulturminner – står det i NOU'en. Det er fristende å gjenta:

Kulturminner har liten verdi når kunnskapen er borte.

Her tror jeg museene har spesielt mye å bidra med gjennom lang erfaring i samarbeid med skolene. Formidling er i høyeste grad et prioritert museumsfelt.

En annen viktig problemstilling sett fra mitt ståsted:

- Bør museene påta seg forvaltningsoppgaver?

Jeg ikke har gjort meg opp noen bastant mening om dette – men det bør diskuteres, og i diskusjonen hører momenter som jeg nettopp har skissert:

- Samfunnsutviklingen, mindre tilhørighet.
- Vi må ikke undervurdere hva en oppgradering av kulturminnefeltet innebærer. Det er ikke bare å overføre ansvar til kommunene uten at vi er klar over at det krever et fagmiljø. Solid utdanning må vi aldri kaste vrak på. Vi må ikke basere for mye på "kursing av saksbehandlere".
- Museenes rolle som aktive partnere i samfunnsutviklingen – jeg kan ikke se hvorfor vi ikke skal være med å prioritere; være med å ta valg. Som det ganske riktig sies på s. 99 er det urealistisk å kunne ta vare på alt. Ved ikke å delta tar vi passive valg.

Litt om virkemidler:

NOU'en legger opp til fortsatt mange samarbeidspartnere; med private, frivillige og offentlige aktører. Dette er en utfordring, men likevel riktig fordi verden henger sammen.

Det bør legges arbeid i å få klare retningslinjer – mellom de forskjellige nivåene, og på kommunenivå bør det legges arbeid i å få PBL så tydelig som mulig.

Dessuten gode og brukervennlige registreringssystemer.

Jeg også benytte anledningen til å si at det er et meget viktig signal for arbeidet på alle nivåer om vi ser et formalisert samarbeid på departementsnivå mellom de ansvarlige departementene – spesielt innen forskning, kultur og miljø (s. 111).

Men mest handler det om økonomiske ressurser.

Den pågående konsolideringsprosessen av museene i alle fylker er en ypperlig anledning for museene til å tenke kulturminnevern i et bredt perspektiv. Her er det snakk om å tilføre sektoren ganske mange millioner - og stillingskabalen er ikke lagt ennå. Men dette arbeidet pågår for fullt nå så her er det snakk om koordinering.